

De invloed van (in)directe rede op de waargenomen betrouwbaarheid van nieuwsteksten

Karolijn Nonhebel
6000045
Bachelorscriptie
Communicatie- en Informatiewetenschappen
Universiteit Utrecht
Begeleiders Suzanne Kleijn en Ted Sanders
26-06-2019

Samenvatting

Door de komst van het internet kunnen burgers online berichten plaatsen met de intentie om journalistiek te bedrijven. In deze nieuwe vormen van journalistiek komt regelmatig de mening van een auteur naar voren, terwijl dit in de traditionele journalistiek vermeden wordt (Kooy, 2016). Dit verschil manifesteert zich onder andere in de vorm van *speech presentation*. In het geval van directe rede is duidelijk afgebakend welke informatie afkomstig is van een bron en welke informatie de auteur zelf toevoegt. Bij indirecte rede is deze scheiding minder expliciet (Lagerwerf, Schurink & Oegema, 2011). Jongeren lezen online nieuwsteksten die voornamelijk indirecte rede bevatten. Daardoor lezen zij informatie die mogelijk beïnvloed is door de mening van de auteur. In dit onderzoek staat centraal of jongeren verschil ervaren in betrouwbaarheid tussen nieuwsteksten met directe en indirecte rede.

Twee nieuwsteksten zijn gemanipuleerd, zodat van elke tekst één versie met directe rede en één versie met indirecte rede ontstond. Deze teksten zijn random verdeeld over zeventig havo-scholieren uit klas vier. De waargenomen betrouwbaarheid is gemeten aan de hand van zeven stellingen. Deze betreffen de algemene betrouwbaarheid van de tekst en de mate waarin broninformatie letterlijk en objectief is weergegeven. De resultaten tonen dat jongeren teksten met directe rede niet anders beoordelen op betrouwbaarheid dan teksten met indirecte rede. Uit toelichtingen en antwoorden op aanvullende vragen blijkt dat een enkeling wel opmerkt dat indirecte rede onduidelijkheid veroorzaakt over wie de bron is van informatie. Vervolgonderzoek moet uitwijzen hoe jongeren verschillende vormen van *speech presentation* verwerken en of jongeren nieuwe vaardigheden moeten leren om informatie te kunnen beoordelen op betrouwbaarheid.

Inhoud

1. Inleiding.....	4
1.1. Aanleiding.....	4
1.2. Theoretisch kader.....	5
1.3. Vraagstelling.....	7
2. Methode.....	8
2.1. Ontwerp.....	8
2.2. Participanten.....	8
2.3. Materiaal.....	8
2.4. Vragenlijst.....	10
2.5. Procedure.....	11
2.6. Data-analyse.....	12
3. Resultaten.....	13
4. Conclusie en discussie.....	15
5. Literatuur.....	19
6. Bijlagen.....	20
A. Nieuwsteksten.....	20
I. ProRail.....	20
II. Aanslag Utrecht.....	22
B. Vragenlijsten.....	24
I. Introductie.....	24
II. Demografische gegevens.....	25
III. ProRail.....	26
IV. Utrecht.....	30
C. Codeboek.....	34
D. Beoordelingsformulier.....	35

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

De papieren krant is al enige tijd onderdeel van het straatbeeld, maar langzamerhand lijkt hier verandering in te komen. Steeds vaker wordt deze papieren versie ingeruild voor een digitaal exemplaar (Bakker, 2018). Bovenal stijgt de populariteit van nieuwe online journalistieke bronnen, zoals nieuwssites en weblogs. Het feit dat de één van papier wordt gelezen en de ander van een scherm is niet het enige verschil tussen traditionele media en de nieuwe online media. Voor deze twee mediavormen gelden andere richtlijnen wat betreft stijl, inhoud en de werkwijze van de journalist. Daardoor verschilt online journalistiek ook op deze punten van traditionele journalistiek (Boersma, 2010).

Door de komst van het internet zijn burgers niet meer afhankelijk van grote nieuwsorganisaties en kunnen ze zelf berichten plaatsen met journalistiek oogmerk (Boersma, 2010). Bij dergelijke nieuwsberichten is een strikt onderscheid tussen feiten en meningen van ondergeschikt belang. Er wordt minder aandacht besteed aan het checken van feiten en er is juist meer ruimte voor de persoonlijke visie van een auteur (Kooy, 2016; Lagerwerf, Schurink & Oegema, 2011). Dit manifesteert zich bijvoorbeeld in de manier waarop uitspraken van andere bronnen worden verwerkt in een artikel. Binnen de nieuwe vormen van journalistiek wordt minder gebruik gemaakt van citaten. De informatie wordt eerder in de lopende tekst verwerkt waardoor informatie gemakkelijk vermengt met de mening van een auteur (Lagerwerf et al., 2011). Uitspraken kunnen daardoor op het eerste gezicht informatief lijken, maar toch (ongemerkt) een waardeoordeel bevatten. Dit in tegenstelling tot de traditionele journalistiek, waar juist gestreefd wordt naar een bepaalde mate van objectiviteit. Artikelen van de nieuwe journalistieke stijl kunnen daardoor minder betrouwbare bronnen zijn, als het gaat om een feitelijke weergave van een situatie (Lagerwerf et al., 2011).

Jongeren raadplegen voornamelijk deze nieuwe online media zoals nieuwsblogs als journalistieke bron. Daardoor komen zij in aanraking met informatie die mogelijk gekleurd is door de mening van een auteur en dus inlevert op betrouwbaarheid (Marchi, 2012). Het is van belang dat jongeren de betrouwbaarheid van bronnen kunnen beoordelen, zodat zij informatie niet onterecht vertrouwen en voor waar aannemen. Om vast te stellen welke vaardigheden zij moeten ontwikkelen om dit te bereiken, moet eerst inzicht worden verkregen in de huidige manier waarop jongeren informatie beoordelen. Daarom staat in dit onderzoek centraal of jongeren verschil ervaren in betrouwbaarheid tussen journalistieke stijlen.

1.2. Theoretisch kader

Binnen de journalistiek is een belangrijke rol weggelegd voor broninformatie. Broninformatie houdt in dat informatie in een tekst afkomstig is van een andere persoon dan de auteur van het bericht (Sanders, 2009). In een nieuwsartikel over gezondheid worden bijvoorbeeld wetenschappers of artsen aangehaald en in berichten over misdaden worden de ervaringen van omstanders gedeeld. Het uitdrukken van deze woorden of gedachten van anderen wordt *speech presentation* genoemd (Lagerwerf et al., 2011). Er bestaan verschillende vormen van speech presentation en dus verschillende manieren waarop broninformatie gepresenteerd kan worden.

Twee vormen die regelmatig voorkomen binnen de journalistiek zijn *direct speech* en *indirect speech*, oftewel directe rede en indirecte rede (Vis, Sanders & Spooren, 2012). Directe rede houdt in dat de oorspronkelijke spreker van de uiting aan het woord is. Dit is het geval bij een citaat zoals, 'Jan zei: "Er liep een kat in de tuin"'. Door de aanhalingstekens wordt geëxpliciteerd dat een uitspraak afkomstig is van een bron (Lagerwerf et al., 2011; Vis et al., 2012). In bovenstaand voorbeeld is dat Jan. Bij indirecte rede wordt de broninformatie als volgt gepresenteerd: 'Jan zei dat er een kat in de tuin liep'. Hier is de originele spreker niet aan het woord, maar wordt zijn uitspraak beschreven door de auteur. Er wordt dan ook geen gebruik gemaakt van aanhalingstekens. In plaats daarvan wordt de broninformatie ingeleid met het voegwoord 'dat' (Lagerwerf et al., 2011). Daarbij veranderen persoonlijke voornaamwoorden van de eerste of tweede persoon naar de derde persoon: 'Jan zei: "Ik liep de tuin in"' wordt 'Jan zei dat hij de tuin in liep' (Semino, Short & Culpaper, 1997).

Doordat directe rede en indirecte rede van elkaar verschillen, zijn er ook verschillen in de effecten die zij teweegbrengen. Dergelijke verschillen zijn gevonden in de manier waarop lezers een tekst verwerken. Ten eerste stellen onderzoekers dat directe rede leidt tot het preciezer onthouden van de verwoording die in een tekst wordt gebruikt. Indirecte rede kan er daarentegen toe leiden dat de lezer meer aandacht heeft voor de inhoud van het verhaal (Eerland, Engelen & Zwaan, 2013). Echter, het onderzoek van Yao en Scheepers (2011) suggereert dat deze aandacht voor de verhaallijn ook met directe rede bereikt kan worden. Uit hun onderzoek bleek dat teksten waarin gesuggereerd werd dat de hoofdpersoon snel sprak, sneller werden gelezen dan teksten waarin de hoofdpersoon op normaal tempo sprak. Dit verschil werd enkel gevonden bij teksten met directe rede. Op basis van deze bevinding stellen de onderzoekers dat directe rede ertoe leidt dat lezers zich meer kunnen verplaatsen in de beschreven situatie (Yao & Scheepers, 2011).

De vorm van speech presentation lijkt dus op verschillende manieren de tekstverwerking te beïnvloeden. Daarnaast lijkt het ook invloed te hebben op de geloofwaardigheid van een tekst. In het onderzoek van Sundar (1998) zijn teksten met citaten vergeleken met teksten waarin de

broninformatie niet werd toegeschreven aan een bron. Lezers vonden de teksten zonder bronvermelding minder geloofwaardig. Hierbij werd geloofwaardigheid gedefinieerd als een evaluatie van de objectiviteit van een nieuwstekst (Sundar, 1998). Er wordt met dit onderzoek dus aangetoond dat directe rede een positieve invloed heeft op de betrouwbaarheid van een tekst, maar deze resultaten worden nog niet gerelateerd aan de effecten die indirecte rede kan veroorzaken. Dat komt doordat er een vergelijking wordt gemaakt tussen teksten met citaten en teksten waarbij de bronvermelding niet aanwezig is. Echter, bij indirecte rede wordt óók vermeld wie de bron is van de informatie. Ondanks dat bij beide vormen van speech presentation een bronvermelding aanwezig is, veronderstellen onderzoekers dat ook deze twee vormen alsnog verschillen in objectiviteit.

Subjectiviteit in teksten wordt ook wel omschreven als de mate waarin de zienswijze en opvattingen van een auteur de informatie beïnvloeden (Lagerwerf et al., 2011). Zoals eerder benoemd, is broninformatie een belangrijk onderdeel van een journalistieke tekst. De subjectiviteit van een tekst wordt daarom onder andere beïnvloed door de mate waarin de auteur deze broninformatie vermengt met een eigen visie (Sanders, 2009). In hoeverre deze vermenging kan optreden, is afhankelijk van de vorm van speech presentation. De reden hiervoor is dat de vormen van speech presentation verschillen in de manier waarop informatie wordt toegeschreven aan een bron (Bekker, 2006). In het geval van directe rede is de oorspronkelijke spreker van de uiting aan het woord en bij indirecte rede wordt de uitspraak van een bron beschreven vanuit de auteur. Daardoor heeft de auteur bij gebruik van indirecte rede meer invloed op de verwoording van de informatie. Of, zoals Lagerwerf et al. (2011) beschrijven, heeft de auteur bij indirecte rede meer controle over de uiting dan bij directe rede. Dit verschil tussen de vormen van speech presentation wordt beschreven in termen van verantwoordelijkheid: bij indirecte rede wordt de verantwoordelijkheid voor de uiting toegeschreven aan de auteur in plaats van aan de bron van de informatie, zoals bij directe rede gebeurt (Bekker, 2006; Sanders, 2009).

Dit verschil in verantwoordelijkheid maakt dat de auteur de mogelijkheid heeft om zijn eigen mening of interpretaties mee te laten spelen in de informatieoverdracht. Deze mogelijkheid is nog groter in het geval van *free indirect speech*, oftewel vrije indirecte rede (Lagerwerf et al., 2011). Wanneer er sprake is van vrije indirecte rede, wordt informatie minder expliciet gekoppeld aan de bron (Bekker, 2006). Een voorbeeld hiervan is: 'Jan was blij. De kat zou gewoon buiten mogen lopen.'. In dit geval is onduidelijk of de uitspraak van Jan komt, of dat de auteur zijn eigen interpretaties weergeeft. De verantwoordelijkheid wordt, net als bij indirecte rede, gedeeld door de auteur en de bron. In het geval van vrije indirecte rede is de verantwoordelijkheid van de auteur echter nog groter dan bij indirecte rede (Sanders, 2009).

Het verschil in verantwoordelijkheid van de auteur lijkt dus groter tussen directe rede en vrije indirecte rede, dan tussen directe rede en indirecte rede. Echter, vrije indirecte rede komt nauwelijks voor in journalistieke teksten (Lagerwerf et al., 2011). Als het om journalistiek gaat, lijkt het daarom gepast om te richten op de verschillen tussen directe rede en indirecte rede. Een van deze beschreven verschillen is dat indirecte rede een tekst subjectiever maakt, in tegenstelling tot directe rede (Lagerwerf et al., 2011). Op basis van deze theorieën kan worden gesteld dat directe en indirecte rede leiden tot verschillen in betrouwbaarheid. Hierbij definieer ik betrouwbaarheid als de mate waarin informatie op een objectieve manier wordt weergegeven en een tekst een waarheidsgetrouwe weergave is van de beschreven situatie. Volgens deze definitie komt directe rede de betrouwbaarheid ten goede, omdat uitspraken hier relatief weinig worden vermengd met opvattingen van de auteur zelf. Daarentegen neemt in het geval van indirecte rede de betrouwbaarheid af. Indirecte rede komt voornamelijk voor in de nieuwe journalistieke media die zijn ontstaan door het internet, aangezien hier een minder strenge scheiding is tussen feiten en meningen. Het is bekend dat directe en indirecte rede invloed hebben op de tekstverwerking en er wordt verondersteld dat er een verschil is in betrouwbaarheid. Er ontbreekt echter bewijs dat jongeren, als consumenten van de nieuwe journalistieke media, zelf verschil ervaren in betrouwbaarheid.

1.3. Vraagstelling

De manier waarop broninformatie wordt gepresenteerd, lijkt invloed te hebben op de betrouwbaarheid van een tekst. Dit wordt veroorzaakt door de mate waarin de auteur zijn of haar eigen opvattingen vermengt met de broninformatie. Door het internet komen jongeren in aanraking met de verschillende journalistieke stijlen. Het is de vraag of het verschil in betrouwbaarheid enkel een theorie is, of dat jongeren zelf verschil in betrouwbaarheid ervaren. Daarom staat in dit onderzoek de volgende vraag centraal:

In hoeverre heeft de vorm van speech presentation in een journalistieke tekst invloed op de mate van betrouwbaarheid die jongeren toekennen aan de tekst?

2. Methode

2.1. Ontwerp

Met dit onderzoek is gezocht naar een effect van directe rede en indirecte rede op de waargenomen betrouwbaarheid van een tekst. Hiervoor is gebruik gemaakt van vier teksten en bijbehorende vragenlijsten. Er zijn twee nieuwsteksten geselecteerd waarin broninformatie werd aangehaald: tekst 1 gaat over ProRail en tekst 2 gaat over een aanslag in Utrecht. Van beide nieuwsteksten is één versie gemaakt waarbij de broninformatie in directe rede is gepresenteerd en één versie waarbij de broninformatie in indirecte rede is gepresenteerd. Elke respondent heeft één tekst gelezen en bijbehorende vragenlijst ingevuld.

2.2. Participanten

In totaal hebben 72 respondenten deelgenomen aan dit onderzoek. De resultaten van 2 respondenten zijn onbruikbaar. Daarom is de data afkomstig van deze respondenten niet meegenomen in de analyses. Dit brengt het aantal relevante respondenten op 70.

Het onderzoek is afgenomen onder leerlingen van een middelbare school in Meppel. De respondenten zijn afkomstig uit drie verschillende klassen van havo 4. Van de respondenten zijn er 33 mannelijk (47.1 %), 35 vrouwelijk (50.0 %) en 2 hebben zichzelf ingedeeld bij een derde categorie die is aangeduid als 'anders' (2.9 %). De leeftijd ligt tussen de 15 en 18 jaar, met een gemiddelde van 15.96 (SD = 0.77).

2.3. Materiaal

Dit onderzoek is uitgevoerd met twee verschillende nieuwsteksten, om de generaliseerbaarheid van de resultaten te vergroten. Via de website van de NOS is gezocht naar teksten waarin voldoende broninformatie is verwerkt en waarbij grotendeels is aangegeven van wie de informatie afkomstig is. Er is gezocht naar onderwerpen die voor jongeren relevant (kunnen) zijn. Om ervoor te zorgen dat voor beide teksten eventuele effecten toegeschreven kunnen worden aan de vorm van speech presentation, is het van belang dat overige tekstkenmerken niet of nauwelijks verschillen. Daarom is gezocht naar teksten van eenzelfde website, van gelijke lengte en die in ongeveer dezelfde periode zijn gepubliceerd. Op basis van deze criteria zijn twee nieuwsteksten geselecteerd. Tekst 1 gaat over een campagne van ProRail om het aantal spoorongelukken terug te dringen. Tekst 2 gaat over een aanslag die heeft plaatsgevonden in Utrecht en de informatie die daarover naar buiten is gebracht.

In deze teksten is de vorm van speech presentation gemanipuleerd, oftewel de manier waarop informatie aan een bron wordt toegeschreven. Zoals beschreven, staan in dit onderzoek de vormen directe rede en indirecte rede centraal. Van beide teksten zijn daarom twee versies gemaakt: één versie met enkel directe rede en één versie met enkel indirecte rede. In totaal bestaan er vier teksten:

- I ProRail directe rede
- II ProRail indirecte rede
- III Aanslag Utrecht directe rede
- IV Aanslag Utrecht indirecte rede

In de teksten is enkel de vorm van speech presentation gemanipuleerd. De overige tekst is zoveel mogelijk gelijk gebleven. In de eerste alinea van zowel tekst 1 als tekst 2 wordt nauwelijks verwezen naar bronnen. Daarom is bij beide teksten de eerste alinea gelijk gebleven aan het origineel. In de rest van de teksten wordt zowel directe rede als indirecte rede gebruikt. Dit is te zien in het volgende fragment uit tekst 1, waarin de eerste zin in indirecte rede staat en de rest van het fragment in directe rede:

ProRail schrijft op de eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. "Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen we jongeren wakker schudden en hebben we gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden."

Voor de teksten met directe rede is de speech presentation gemanipuleerd door alle broninformatie tussen aanhalingstekens te plaatsen. Voor bovenstaand fragment betekent dit dat de eerste zin is veranderd:

Op hun eigen website schrijft ProRail: "We zijn ons bewust van de heftigheid van de campagne".

De rest van het fragment is gelijk aan het origineel, aangezien dit al in directe rede is weergegeven.

Voor de teksten met indirecte rede is de vorm van speech presentation gemanipuleerd door de broninformatie niet tussen aanhalingstekens te plaatsen. Er wordt enkel gerefereerd aan een bron door middel van uitingen als 'volgens' of 'zij zeiden/schreven/vonden'. Het aantal keer dat een bron wordt gerelateerd aan de informatie, is gelijk gebleven aan het origineel. Dat houdt in dat er geen extra uitingen als 'volgens persoon x' zijn toegevoegd. Daarnaast worden persoonlijke voornaamwoorden aangepast van bijvoorbeeld eerste persoon naar derde persoon. Bovenstaand fragment wordt daardoor als volgt in indirecte rede:

ProRail schrijft op hun eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom

willen zij jongeren wakker schudden en hebben ze gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden.

De teksten werden gepresenteerd met de oorspronkelijke titel. Er werd niet vermeld van welke organisatie of auteur de tekst afkomstig is. Aan de respondenten werd gemeld dat deze informatie niet relevant was en dat zij hiermee dus geen rekening hoefden te houden in hun beoordeling van de teksten. De originele nieuwsteksten en de gemanipuleerde versies zijn weergegeven in bijlage A.

2.4. Vragenlijst

Om te meten in welke mate jongeren de teksten betrouwbaar vinden, is een vragenlijst opgesteld. Het eerste deel van de vragenlijst bestaat uit vragen om demografische gegevens te verzamelen, zoals leeftijd, geslacht en leerweg. Ook zijn drie vragen gesteld om inzicht te krijgen in de mate en manier van nieuwsconsumptie van de respondenten. Deze gegevens zijn niet meegenomen in de analyses van de data, vanwege tekortkomingen in de operationalisatie. Na deze vragen is de nieuwstekst gepresenteerd, gevolgd door stellingen. Bij de stellingen is een 7-punts Likertschaal weergegeven waarop respondenten konden aangeven in hoeverre zij het oneens (1) of eens (7) zijn met de stelling. De eerste stelling betrof de algemene betrouwbaarheid van de tekst. Deze stelling kwam tegelijk met de nieuwstekst in beeld. Hier werd ook gevraagd om het oordeel toe te lichten. Vervolgens is de betrouwbaarheid van de tekst bevraagd aan de hand van stellingen die gerelateerd waren aan één specifiek tekstfragment. Deze stellingen zijn opgesteld op basis van de definitie van betrouwbaarheid zoals eerder vermeld. Er zijn twee stellingen gebruikt:

- A. *Ik denk dat in dit tekstfragment (verwijzing naar de broninformatie) zo letterlijk mogelijk is weergegeven.*
- B. *Ik denk dat in dit tekstfragment (verwijzing naar de broninformatie) objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.*

De verwijzing naar de broninformatie is afhankelijk van het tekstfragment waarop deze stelling betrekking heeft. Uit zowel de tekst over ProRail als uit de tekst over de Aanslag in Utrecht zijn drie tekstfragmenten met broninformatie geselecteerd en deze zijn gecombineerd met allebei de stellingen. Aangezien de fragmenten uit tekst 1 en 2 van elkaar verschillen, zijn de stellingen behorende bij tekst 1 niet volledig gelijk aan de stellingen van tekst 2. Stelling A bij bovenstaand fragment wordt:

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht van ProRail zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Stelling B richt specifiek op de invloed van de auteur. Daardoor zou stelling B de respondent meer in een bepaalde richting kunnen sturen in vergelijking met stelling A. Om te voorkomen dat stelling B de gedachte over stelling A zou beïnvloeden, is gekozen om éérst stellingen A te presenteren en vervolgens stellingen B. Daardoor ontstaat de volgende opzet van de vragenlijst:

1. betrouwbaarheid algemeen
2. fragment 1 stelling A
3. fragment 2 stelling A
4. fragment 3 stelling A
5. fragment 1 stelling B
6. fragment 2 stelling B
7. fragment 3 stelling B

De vragenlijsten bij de teksten met indirecte rede bevatten drie extra vragen. Deze volgden na de stellingen. Hier zijn opnieuw dezelfde drie tekstfragmenten gepresenteerd. Bij tekst 2 zijn alleen fragmenten 2 en 3 bevestigd. Fragment 1 is niet geschikt voor deze vraagstelling, aangezien de broninformatie hier uit slechts één zin bestaat. Bij deze vragen staat centraal aan wie bepaalde informatie wordt toegeschreven. Daarvoor is bevestigd volgens welke bronnen in de tekst een bepaalde uitspraak waar is. De vraag krijgt de volgende vorm bij eerder gepresenteerd fragment:

Volgens wie is de benadering van ProRail impactvol en realistisch?

De antwoorden zijn als meerkeuzeopties gepresenteerd. De respondent konden hierbij kiezen uit (1) de persoon die in de zin voorafgaand aan deze informatie is aangehaald als bron (2) andere personen die in het fragment zijn genoemd, (3) de auteur van de tekst en (4) de optie 'anders' waar de respondent zelf een antwoord kon formuleren. Ook was er de mogelijkheid om het antwoord toe te lichten. De volledige vragenlijsten per tekst zijn weergegeven in bijlage B.

2.5. Procedure

Voorafgaand aan het onderzoek is toestemming gevraagd aan de schoolleiding en is er een informatiebrief naar ouders van leerlingen in de betreffende klassen gestuurd. Naar aanleiding van deze brief konden ouders zich bij de schoolleiding of betreffende docenten melden als zij niet wilden dat hun kind zou deelnemen aan het onderzoek.

Het onderzoek is digitaal afgenomen en de vragenlijst hiervoor is gemaakt in *Google Forms*. Voorafgaand aan het onderzoek was er een korte mondelinge toelichting. Hier werd verteld dat het onderzoek werd uitgevoerd voor een bachelorscriptie bij de opleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen. Er werd vermeld dat het onderzoek bestaat uit een korte nieuwstekst

en een vragenlijst. Daarbij is benadrukt dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is en dat het mogelijk is om op elk moment te stoppen.

De respondenten kregen in de klas een laptop van school. Zij kregen op papier een link die ingevoerd kon worden op internet. In totaal waren er vier verschillende links voor de verschillende versies van de vragenlijsten. Deze zijn om en om verspreid in de klassen (versie 1,2,3,4,1,2,3,4 etc.). Met deze link kwamen de respondenten bij de digitale vragenlijst, die eveneens begon met een korte introductie (bijlage B). Hier werd onder andere aan de respondenten toestemming gevraagd om de hun antwoorden te gebruiken voor het onderzoek. Aan het eind van het onderzoek werd vermeld dat de nieuwsteksten aangepast zijn en dus mogelijk onjuiste informatie bevatten. Het onderzoek duurde ongeveer tien tot vijftien minuten.

2.6. Data-analyse

De verkregen antwoorden zijn ingevoerd in SPSS. De kwalitatieve data afkomstig van de toelichtingen is hiervoor gecodeerd (bijlage C).

Allereerst is vastgesteld of de respondenten gelijk verdeeld zijn over de vier teksten. Voor geslacht is dit gedaan met een χ^2 -toets en voor leeftijd met een t-toets. Vervolgens is met een t-toets geanalyseerd of er verschil is in de reacties op de stellingen tussen de twee condities.

3. Resultaten

Ten eerste is gecontroleerd of de randomisatie van de participanten is geslaagd. Hiervoor zijn per tekst de twee condities met elkaar vergeleken. Met een χ^2 -toets is vastgesteld dat de respondenten wat betreft geslacht gelijk verdeeld zijn over de twee condities voor tekst 1 ($\chi^2(2) = 0.05$, $p = 0.98$) en tekst 2 ($\chi^2(1) = 0.04$, $p = 0.84$). De respondenten zijn qua leeftijd ook gelijk verdeeld over de twee condities voor tekst 1 ($t(31) = 0.18$, $p = 0.86$) en tekst 2 ($t(35) = -0.55$, $p = 0.59$).

Met de Chronbach's alpha is vastgesteld of alle stellingen eenzelfde construct meten. Dit betreft de stelling over de betrouwbaarheid van de gehele nieuwstekst, de drie stellingen over de letterlijkheid van de broninformatie en de drie stellingen over de objectiviteit waarmee de broninformatie is weergegeven. Er bleek voldoende samenhang te zijn tussen deze zeven stellingen om aan te nemen dat de stellingen hetzelfde construct meten. Dit geldt voor zowel de stellingen bij tekst 1 ($\alpha = 0.78$) als voor de stellingen bij tekst 2 ($\alpha = 0.64$). Daarom is voor beide teksten een nieuwe variabele gemaakt die het gemiddelde van alle stellingen representeert. Dit wordt aangeduid als 'gemiddelde betrouwbaarheid'. De gemiddelde scores op de stellingen per tekst is weergegeven in tabel (1).

Tabel 1

Gemiddelde score (en standaarddeviatie) van reacties op stellingen over de betrouwbaarheid van een nieuwstekst, per tekst uitgesplitst per conditie (n = aantal waarnemingen) (1=oneens, 7=eens).

Stelling	ProRail		Aanslag Utrecht	
	Directe rede (n = 17)	Indirecte rede (n = 16)	Directe rede (n = 18)	Indirecte rede (n = 19)
Betrouwbaarheid	4.71 (1.65)	5.13 (1.67)	3.67 (1.41)	4.79 (1.36)
Letterlijk 1	5.06 (1.39)	3.75 (1.24)	4.06 (2.10)	3.11 (1.73)
Letterlijk 2	5.35 (1.32)	5.19 (1.28)	4.17 (1.76)	3.74 (1.73)
Letterlijk 3	5.18 (1.24)	5.19 (1.68)	5.22 (1.44)	4.47 (1.50)
Objectief 1	4.76 (1.56)	4.50 (1.71)	3.94 (1.55)	4.58 (1.87)
Objectief 2	4.82 (1.43)	4.75 (1.98)	4.44 (1.79)	4.89 (1.41)
Objectief 3	5.18 (1.55)	5.31 (1.62)	4.28 (1.60)	3.79 (1.32)
Gem. betrouwbaarheid	5.01 (0.83)	4.83 (1.19)	4.25 (0.89)	4.20 (0.98)

Met een onafhankelijke t-toets is vastgesteld of er een verschil is tussen de gemiddelde betrouwbaarheid van de twee condities. Hier blijkt geen significant verschil te zijn bij tekst 1 ($t(31) = 0.18$, $p = 0.62$) of bij tekst 2 ($t(35) = 0.19$, $p = 0.85$).

Vervolgens is gekeken naar de toelichtingen die zijn gegeven bij de stelling over de algemene betrouwbaarheid van de tekst. Voor tekst 1 is de toelichting in 33.3 % van de gevallen gerelateerd aan de bronvermelding in de tekst. Voor tekst 2 is dit 35.1 %. Er blijkt geen verschil te

zijn tussen de twee condities in het aantal keer dat de wijze waarop bronnen worden vermeld een rol speelde in de beoordeling van de betrouwbaarheid, voor tekst 1 ($\chi^2(2) = 5.09$, $p = 0.08$) of tekst 2 ($\chi^2(2) = 0.74$, $p = 0.69$).

Bij de teksten met indirecte rede is aan de respondenten gevraagd om voor bepaalde informatie aan te geven wie de bron van deze informatie was. Voor tekst 1 is bij 35.4 % van de gevallen de informatie toegeschreven aan de auteur. Voor tekst 2 is dit 21.1 %. Bij deze vragen werd ook de mogelijkheid gegeven om het antwoord toe te lichten. Voor de tekst over ProRail is hier in totaal 3 keer aangegeven dat er onduidelijkheid bestaat over de bron en 8 keer dat de auteur invloed heeft gehad. In de toelichtingen bij de tekst over de aanslag in Utrecht is in totaal 4 keer benoemd dat er onduidelijkheid bestaat en 5 keer dat de auteur invloed heeft gehad.

4. Conclusie en discussie

Een veronderstelling omtrent speech presentation is dat het gebruik van indirecte rede leidt tot een hogere mate van subjectiviteit in teksten. Het gebruik van directe rede zou deze subjectiviteit juist beperken (Lagerwerf et al., 2001; Sanders, 2009). Op basis van deze relatie tussen speech presentation en subjectiviteit kan worden gesteld dat indirecte rede leidt tot minder betrouwbare teksten als het gaat om een feitelijke weergave van informatie. Jongeren komen in aanraking met journalistieke teksten waarin voornamelijk indirecte rede wordt gebruikt en het is de vraag of zij deze op waarde kunnen schatten (Marchi, 2012). Dit onderzoek is daarom gericht op de mate van betrouwbaarheid die jongeren toekennen aan nieuwsteksten met directe of indirecte rede. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *In hoeverre heeft de vorm van speech presentation in een journalistieke tekst invloed op de mate van betrouwbaarheid die jongeren toekennen aan de tekst?*

Twee nieuwsteksten zijn gemanipuleerd, zodat van elke tekst één versie ontstond met directe rede en één met indirecte rede. De waargenomen betrouwbaarheid is getoetst aan de hand van stellingen. Deze betroffen de algemene betrouwbaarheid van de tekst en de mate waarin broninformatie letterlijk en objectief is weergegeven in geselecteerde tekstfragmenten. De stellingen zijn per tekst samengevoegd tot de 'gemiddelde betrouwbaarheid'. Er bleek geen significant verschil te zijn tussen deze gemiddelde betrouwbaarheid van teksten met directe rede en teksten met indirecte rede. Het veronderstelde verschil in betrouwbaarheid tussen deze vormen van speech presentation lijkt dus niet te zijn waargenomen: jongeren vonden de nieuwsteksten met directe rede niet betrouwbaarder dan de nieuwsteksten met indirecte rede. Met dit onderzoek zijn daarom geen aanwijzingen gevonden om aan te nemen dat de vorm van speech presentation invloed heeft op de betrouwbaarheid die jongeren toekennen aan een nieuwstekst.

De vragenlijsten bevatten ook een aantal elementen om meer inzicht te krijgen in de manier waarop jongeren de teksten verwerken. Ten eerste hadden de respondenten de mogelijkheid om hun oordeel van de algemene betrouwbaarheid toe te lichten. Daarnaast zijn in de conditie met indirecte rede extra vragen toegevoegd. Hier werden opnieuw de fragmenten met broninformatie aangehaald en respondenten moesten aangeven van wie de informatie afkomstig was. De antwoordmogelijkheden bestonden uit de auteur en alle personen die in het tekstfragment werden genoemd. De verkregen antwoorden tonen dat de broninformatie niet unaniem aan één en dezelfde persoon wordt toegeschreven: de informatie wordt wisselend toegeschreven aan de auteur en verschillende personen die in de tekst genoemd worden. Deze variatie in toeschrijvingen laat zien dat bij gebruik van indirecte rede niet specifiek één bron wordt

aangewezen. Dit toont aan dat er wel degelijk onduidelijkheid bestaat over wie de bron van informatie is. De respondenten hadden bij deze vragen de mogelijkheid om hun antwoord toe te lichten. Een enkele keer is hier benoemd dat niet duidelijk is wie de oorspronkelijke bron is. Dergelijke toelichtingen waren: 'Het is geen citaat dus is de zin erna gewoon van de schrijver' en 'Niet duidelijk en geen quote'. Sommige jongeren hebben hier dus gevolgen van indirecte rede belicht. Dit roept de vraag op waarom (sommige) jongeren wél opmerken dat er onduidelijkheid bestaat over de bron, maar dat er geen effect blijkt te zijn op de betrouwbaarheid die zij toekennen aan een tekst.

Een eerste verklaring is dat slechts een enkeling deze kwestie omtrent de onduidelijkheid over de toeschrijving van informatie aan een bron heeft benoemd. Het is niet bekend of andere respondenten deze onduidelijkheid niet opmerken of dat zij het enkel niet hebben aangegeven. Daarnaast is het ook aannemelijk dat respondenten onvoldoende aandacht aan het onderzoek hebben besteed. Een aantal heeft het onderzoek in korte tijd afgerond en/of heeft nauwelijks inhoudelijke toelichtingen gegeven. Daardoor is een deel van de data wellicht minder representatief dan op het eerste gezicht lijkt.

Een tweede verklaring voor het feit dat er geen effect op betrouwbaarheid is gevonden, is gerelateerd aan de opzet van dit onderzoek. Het is mogelijk dat de respondenten op andere aspecten van betrouwbaarheid hebben gericht dan de bedoeling was voor dit onderzoek. Zo wijzen een aantal toelichtingen erop dat respondenten gelet hebben op de inhoud van het bericht en of deze geloofwaardig is of niet: 'Het is uit het nieuws gehaald, daar weet ik dit van' en 'Er staan allemaal dingen in die nooit in het echt in Nederland zouden gebeuren'. Het noemen van kenmerken die voor dit onderzoek irrelevant zijn, kan een gevolg zijn van de terminologie die gebruikt is. Aangezien 'betrouwbaarheid' een breed begrip is, is het mogelijk dat respondenten een andere definitie van betrouwbaarheid hanteren. Daardoor kan de vragenlijst in een andere richting hebben gestuurd. Het ingaan op de onderwerpen van de nieuwsteksten had misschien voorkomen kunnen worden door nieuwsteksten in te zetten waarbij de inhoud van de tekst minder aandacht vangt. Dit kan bereikt worden door bijvoorbeeld nieuwe teksten te ontwikkelen over fictieve onderwerpen en de respondenten te vragen zich een bepaalde situatie in te beelden.

Daarnaast bestaat er een tweede knelpunt omtrent het construct 'betrouwbaarheid'. De relatie tussen betrouwbaarheid en speech presentation kan ook zodanig beschreven worden dat er géén verschil bestaat in betrouwbaarheid tussen directe en indirecte rede. Zo stelt Bekker (2006) dat bij alle vormen van speech presentation de informatie aangepast kan worden door de auteur, waardoor ook directe rede onware of niet waarheidsgetrouwe informatie kan bevatten. Daarbij moet opgemerkt worden dat er slechts kleine verschillen bestaan tussen directe rede en indirecte rede. Zoals beschreven, is er verschil in gebruik van aanhalingstekens en voornaamwoorden

(Lagerwerf et al., 2011; Semino et al., 1997; Vis et al., 2012). De overige informatie en kenmerken kunnen gelijk blijven, waardoor het bericht inhoudelijk niet hoeft te veranderen. Door de kleine verschillen kan het zijn dat de twee condities te veel overeenkwamen om tot verschil in resultaat te leiden. Echter, enkel de vormen van speech presentation zijn gemanipuleerd waardoor de gebruikte teksten wel aansluiten bij het doel van het onderzoek. Aangezien het om kleine en specifieke verschillen gaat, kan het gebruik van meerdere teksten over uiteenlopende onderwerpen op dit punt ook bijdragen aan de draagkracht van het onderzoek. Samengevat blijken er nadelige factoren te zijn wat betreft de hantering van het begrip betrouwbaarheid en het gebruikte materiaal. Daarom is de kans aanwezig dat dit onderzoek niet genuanceerd genoeg is opgezet en uitgevoerd om de waargenomen betrouwbaarheid te meten zoals de intentie was.

Ondanks deze brede benadering geeft het onderzoek alsnog inzicht in de denk- en werkwijze van jongeren. Zoals benoemd, heeft een aantal respondenten in de toelichtingen aangegeven dat er onduidelijkheid bestaat over de toeschrijving van informatie of dat de auteur invloed heeft gehad op de informatie. Hieruit blijkt dat sommige jongeren letten op de vorm van speech presentation. Echter, in een aantal toelichtingen wordt hier niet op ingegaan. Deze resultaten lijken aan te geven dat een deel van de jongeren in eerste instantie geen aandacht besteedt aan de kenmerken van directe en indirecte rede wanneer gevraagd wordt naar de betrouwbaarheid van teksten. Op basis van het huidige onderzoek kan niet worden verklaard waarom jongeren hier wel of geen aandacht aan besteden. De toelichtingen zijn namelijk beperkt waardoor hier onvoldoende inzicht in is. Verder onderzoek moet uitwijzen waarom jongeren wel of geen aandacht besteden aan de vorm van speech presentation en of zij onder andere omstandigheden verschil ervaren in betrouwbaarheid.

Meer inzicht in de gedachtegang van jongeren kan worden verkregen aan de hand van kwalitatief onderzoek. Door met jongeren in gesprek te gaan over verschillende teksten kan meer bekend worden over de manier waarop zij berichten met broninformatie beoordelen. Ook kan er specifiek gesproken worden over de verschillende vormen van speech presentation en in hoeverre jongeren hier waarde aan hechten in de beoordeling. Door enkel de vorm van speech presentation te behandelen, kunnen overige tekstkenmerken buiten beschouwing worden gelaten. Het is ook een optie om juist in een kwantitatief onderzoek explicieter de verschillen tussen directe en indirecte rede te bevragen. Een mogelijke opzet daarvoor is om respondenten zowel een tekst met directe rede als een tekst met indirecte rede voor te leggen. Vervolgens kunnen zij voor bepaalde stellingen aangeven op welke tekst deze het meest van toepassing zijn. Een dergelijk onderzoek kan aantonen of jongeren verschillen opmerken tussen de vormen van speech presentation. Eventueel kan hierbij ook de vorm van vrije indirecte rede meegenomen worden. Zoals beschreven, zijn de verschillen tussen directe en indirecte rede maar klein. De vrije indirecte rede

wijkt hier meer van af en volgens Bekker (2006) is bij vrije indirecte rede nog minder duidelijk wie er verantwoordelijk is voor de gegeven informatie. Daardoor bestaat de kans dat verschillen in betrouwbaarheid groter zijn tussen directe rede en vrije indirecte rede dan tussen directe en indirecte rede. Het is daarbij belangrijk om de juiste context te kiezen: onderzoek naar deze vrije indirecte rede is minder relevant in relatie tot journalistieke teksten, aangezien deze vorm hier weinig voorkomt (Lagerwerf et al., 2011).

Samengevat toont dit onderzoek geen verschil aan in de mate van betrouwbaarheid die jongeren toekennen aan nieuwsteksten met directe of indirecte rede. Bij de betekenisgeving van de resultaten is het belangrijk om te realiseren dat gezocht is naar specifieke verschillen wat betreft speech presentation, maar dat respondenten ruimte hadden om andere tekstkenmerken te bespreken. Verder onderzoek moet inzichtelijk maken of jongeren verschil ervaren tussen vormen van speech presentation als hier nadruk op wordt gelegd en of het verschil in vorm een rol speelt in de toekenning van betrouwbaarheid. Op basis daarvan kan gesteld worden of jongeren nieuwe vaardigheden moeten ontwikkelen om in het veranderende journalistieke veld teksten op waarde te kunnen schatten.

5. Literatuur

- Bakker, P. (2018, 11 april). Oplage landelijke kranten: Telegraaf en AD krijgen opnieuw klappen. Geraadpleegd van <https://www.svdj.nl/de-stand-van-de-nieuwsmedia/papier/oplage-telegraaf-ad-klappen/>
- Bekker, B. (2006). *De feiten verdraaid. Over tekstvolgorde, talige markeringsprekerbetrokkenheid* (proefschrift). Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Boersma, M. (2010). De transformatie van het journalistieke veld: discursieve strategieën en journalistieke vormen. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 38 (3), 268-276.
- Eerland, A., Engelen, J., & Zwaan, R. (2013). The Influence of direct and indirect speech on mental representation. *Plos one*, 8 (6). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0065480>.
- Kooy, H. (2016, 22 oktober). Hoe veranderen nieuwe media de journalistiek? Geraadpleegd van <https://www.vpro.nl/argos/lees/nieuws/2016/-De-journalistiek-is-niet-meer-een-duidelijk-afgebakend-onderdeel-van-de-samenleving--.html>
- Lagerwerf, L., Schurink, M., & Oegema, D. (2011). Subjectiviteit als taalgebruik in dagbladen en nieuwswblogs. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 39 (3), 107-126.
- Marchi, R. (2012). With Facebook, blogs, and fake news, teens reject journalistic “objectivity”. *Journal of Communication Inquiry*, 36 (3), 246-262.
- Sanders, J. (2009). De verdeling van verantwoordelijkheid tussen journalist en nieuwsbron. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 31 (1), 1-17.
- Seminio, E., Short, M., & Culpeper, J. (1997). Using a corpus to test a model of speech and thought presentation. *Poetics*, 25 (1), 17-43.
- Sundar, S. (1998). Effect of source attribution on perception of online news stories. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 75 (1), 55-68.
- Vis, K., Sanders, J., & Spooren, W. (2012). Diachronic changes in subjectivity and stance: A corpus linguistic study of Dutch news text. *Discourse, Context & Media*, 1 (2-3), 95-102.
- Yao, B., & Scheepers, C. (2011). Contextual modulations of reading rate for direct versus indirect speech quotations. *Cognition*, 121 (3). 447-453.

6. Bijlagen

A. Nieuwsteksten

I. ProRail

Origineel

ProRail stopt met omstreden campagne om spoorongelukken te voorkomen

Nog geen week na de lancering stopt ProRail met de omstreden campagne *Vict_m Fashion, created by accident*, die was bedoeld om spoorongelukken te voorkomen. Volgens de spoorbeheerder zijn heel veel jongeren bereikt en was dat het doel van de campagne. De campagne werd afgelopen donderdag pas gelanceerd en bestond uit een 'kledinglijn' met kopieën van kapotte kleding die slachtoffers van spoorongelukken droegen. Dat leidde tot hevige en verontwaardigde reacties van NS-personeel, onder meer op twitter.

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. "Met deze campagne heeft ProRail geen oog voor onze machinisten en hoofdconducteurs. Ik heb aan de directie van ProRail onze verbazing, ongenoegen en afschuw geuit", schreef ze aan haar collega's. ProRail schrijft op de eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. "Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen we jongeren wakker schudden en hebben we gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden."

"Omdat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden", schrijft de spoorbeheerder. "Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaan we niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit."

Directe rede

ProRail stopt met omstreden campagne om spoorongelukken te voorkomen

Nog geen week na de lancering stopt ProRail met de omstreden campagne *Vict_m Fashion, created by accident*, die was bedoeld om spoorongelukken te voorkomen. Volgens de spoorbeheerder zijn heel veel jongeren bereikt en was dat het doel van de campagne. De campagne werd afgelopen donderdag pas gelanceerd en bestond uit een 'kledinglijn' met kopieën van kapotte kleding die slachtoffers van spoorongelukken droegen. Dat leidde tot hevige en verontwaardigde reacties van NS-personeel, onder meer op twitter.

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. "Met deze campagne heeft ProRail geen oog voor onze machinisten en hoofdconducteurs. Ik heb aan de directie van ProRail onze verbazing, ongenoegen en afschuw geuit", schreef ze aan haar collega's. Op hun eigen website schrijft ProRail: "We zijn ons bewust van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen we jongeren wakker schudden en hebben we gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden."

"Omdat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden", schrijft de spoorbeheerder. "Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaan we niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit."

Indirecte rede

ProRail stopt met omstreden campagne om spoorongelukken te voorkomen

Nog geen week na de lancering stopt ProRail met de omstreden campagne *Victim Fashion, created by accident*, die was bedoeld om spoorongelukken te voorkomen. Volgens de spoorbeheerder zijn heel veel jongeren bereikt en was dat het doel van de campagne. De campagne werd afgelopen donderdag pas gelanceerd en bestond uit een 'kledinglijn' met kopieën van kapotte kleding die slachtoffers van spoorongelukken droegen. Dat leidde tot hevige en verontwaardigde reacties van NS-personeel, onder meer op twitter.

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. Aan haar collega's schreef ze dat ProRail met deze campagne geen oog heeft voor hun machinisten en hoofdconducteurs.

Ze heeft aan de directie van ProRail haar verbazing, ongenoegen en afschuw geuit.

ProRail schrijft op hun eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen zij jongeren wakker schudden en hebben ze gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden.

De spoorbeheerder schrijft dat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, daarom kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden. Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaat ProRail niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit.

II. Aanslag Utrecht

Origineel

Door livestream-melding rond aanslag Utrecht dacht politie direct aan terreur

Een misverstand over een livestream is er mede oorzaak van geweest dat de politie in Utrecht bij de aanslag op de tram eerder deze maand, vrijwel meteen aan een terreuractie met meerdere doelen dacht. Al snel werd daarom de hoogste alarmfase afgekondigd. Dat blijkt uit gesprekken die het AD met twee politiechefs had.

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei: "Ik heb niets meer te verliezen. Ik ga naar de moskee." Met de aanslag van een paar dagen eerder in het Nieuw-Zeelandse Christchurch vers in het geheugen gingen bij de politie alle alarmbellen af.

Misverstanden

"Achteraf had de livestream niets met het incident te maken. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval", zegt een van de Utrechtse politiechefs in het AD. Daarnaast kwam er meer informatie binnen die de politie op het verkeerde been zette.

Zo zagen agenten op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. "Omstanders zeiden dat ze even daarvoor beschoten was", zegt politiechef Liesbeth Maas. "Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd." Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht. Ook een melding over een schietpartij bij de Rabobank bleek vals alarm.

De politieleiding had op dat moment al op 'de rode knop' gedrukt, schrijft het AD. De voltallige Nederlandse politiemacht werd gealarmeerd om de voortvluchtige schutter van de tram te vinden. "We wilden absoluut voorkomen dat er nieuwe slachtoffers zouden vallen", zegt politiechef Ron van Bree.

Op veertien plekken werden invallen gedaan. Verdachte Gökmen T. werd aan het eind van de middag in een huis aan de Oudenoord gevonden. Hij wordt onder meer verdacht van viervoudige moord en bedreiging met een terroristisch oogmerk.

Directe rede

Door livestream-melding rond aanslag Utrecht dacht politie direct aan terreur

Een misverstand over een livestream is er mede oorzaak van geweest dat de politie in Utrecht bij de aanslag op de tram eerder deze maand, vrijwel meteen aan een terreuractie met meerdere doelen dacht. Al snel werd daarom de hoogste alarmfase afgekondigd. Dat blijkt uit gesprekken die het AD had met twee politiechefs.

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei: "Ik heb niets meer te verliezen. Ik ga naar de moskee." Met de aanslag van een paar dagen eerder in het Nieuw-Zeelandse Christchurch vers in het geheugen gingen bij de politie alle alarmbellen af.

"Achteraf had de livestream niets met het incident te maken. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval", zegt een van de Utrechtse

politiechefs in het AD. Daarnaast kwam er meer informatie binnen die de politie op het verkeerde been zette.

"Agenten zagen op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Omstanders zeiden dat ze even daarvoor beschoten was", zegt politiechef Liesbeth Maas. "Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht."

"De politieleiding had op dat moment al op 'de rode knop' gedrukt", schrijft het AD. De voltallige Nederlandse politiemacht werd gealarmeerd om de voortvluchtige schutter van de tram te vinden. "We wilden absoluut voorkomen dat er nieuwe slachtoffers zouden vallen", zegt politiechef Ron van Bree.

Indirecte rede

Door livestream-melding rond aanslag Utrecht dacht politie direct aan terreur

Een misverstand over een livestream is er mede oorzaak van geweest dat de politie in Utrecht bij de aanslag op de tram eerder deze maand, vrijwel meteen aan een terreuractie met meerdere doelen dacht. Al snel werd daarom de hoogste alarmfase afgekondigd. Dat blijkt uit gesprekken die het AD had met twee politiechefs.

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei dat hij niets meer te verliezen had en naar de moskee zou gaan. Met de aanslag van een paar dagen eerder in het Nieuw-Zeelandse Christchurch vers in het geheugen gingen bij de politie alle alarmbellen af.

Een van de Utrechtse politiechefs zegt in het AD dat de livestream achteraf niets met het incident te maken had. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval. Daarnaast kwam er meer informatie binnen die de politie op het verkeerde been zette.

Zo zagen agenten op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Volgens politiechef Liesbeth Maas vertelden omstanders dat ze even daarvoor beschoten was. Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht.

De politieleiding had op dat moment al op 'de rode knop' gedrukt, schrijft het AD. De voltallige Nederlandse politiemacht werd gealarmeerd om de voortvluchtige schutter van de tram te vinden. Politiechef Ron van Bree zegt dat ze absoluut wilden voorkomen dat er nieuwe slachtoffers zouden vallen.

B. Vragenlijsten

I. Introductie

Beste leerling,

Bedankt dat je wil deelnemen aan dit onderzoek.

Dit onderzoek bestaat uit een nieuwstekst, een aantal stellingen over deze tekst en een aantal vragen. Het duurt ongeveer 15 minuten.

Je krijgt straks een nieuwstekst met daarbij één stelling. Lees deze tekst goed door. Op de volgende pagina's wordt een fragment uit de nieuwstekst opnieuw weergegeven met daarbij één stelling. In totaal zijn er 7 stellingen. De vraag aan jou is om per stelling aan te geven in hoeverre je het eens of oneens bent met de uitspraak. Dit kan je aangeven op een schaal van 1 tot 7, waarbij 1 staat voor 'helemaal oneens' en 7 staat voor 'helemaal eens'. (Daarna zijn er nog drie korte vragen over de tekst.) Het is NIET toegestaan om terug te keren naar voorgaande pagina's.

Voor dit onderzoek ben ik alleen geïnteresseerd in jouw mening: er zijn geen goede of foute antwoorden. De antwoorden worden anoniem verwerkt en zijn dus niet te herleiden tot een persoon. Er wordt enkel een aantal persoonlijke gegevens gevraagd om de data te analyseren. Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig en het is op elk moment mogelijk om te stoppen.

Bedankt voor je deelname en succes met het uitvoeren van het onderzoek.

Groeten,

Karolijn Nonhebel

- "Hierbij bevestig ik bovenstaande informatie te hebben begrepen en bevestig ik vrijwillig deel te nemen aan dit onderzoek. Ik geef toestemming om mijn antwoorden te gebruiken voor dit onderzoek."

Aan het eind van de vragenlijst werd het volgende gepresenteerd:

Bedankt voor je deelname.

De tekst die je zojuist hebt gelezen is gebaseerd op een nieuwsbericht van een nieuwswebsite. Deze tekst is niet rechtstreeks afkomstig van de website maar is voor een deel bewerkt. Het is dus mogelijk dat het bericht onjuiste informatie bevat.

II. Demografische gegevens

Leeftijd

- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- Anders nl...

Geslacht

- Man
- Vrouw
- Anders

Niveau

- HAVO
- VWO
- Anders nl...

Klas

- 4
- 5
- Anders nl...

Lees je nieuwsberichten van internet of in apps?

- Elke dag
- Een paar keer per week
- Een keer per week
- Een keer per maand
- Nooit
- Anders nl...

Zo ja, welke nieuwssites of apps gebruik je?

.....

Vind je het belangrijk om het nieuws te volgen?

- Ja
- Nee
- Alleen als het onderwerp mij interesseert
- Alleen als het onderwerp voor mij relevant is
- Anders nl...

III. ProRail

Directe rede

Stelling 1

Ik vind deze tekst betrouwbaar

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Toelichting:

Stelling 2

"Omdat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden", schrijft de spoorbeheerder. "Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaan we niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit."

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van de spoorbeheerder zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 3

Op hun eigen website schrijft ProRail: "We zijn ons bewust van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen we jongeren wakker schudden en hebben we gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden."

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht van ProRail zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 4

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. "Met deze campagne heeft ProRail geen oog voor onze machinisten en hoofdconducteurs. Ik heb aan de directie van ProRail onze verbazing, ongenoegen en afschuw geuit", schreef ze aan haar collega's.

Ik denk dat in dit tekstfragment de visie van Marjan Rintel zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Stelling 5

"Omdat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden", schrijft de spoorbeheerder. "Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaan we niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit."

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van de spoorbeheerder objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 6

Op hun eigen website schrijft ProRail: "We zijn ons bewust van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen we jongeren wakker schudden en hebben we gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden."

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht van ProRail objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 7

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. "Met deze campagne heeft ProRail geen oog voor onze machinisten en hoofdconducteurs. Ik heb aan de directie van ProRail onze verbazing, ongenoegen en afschuw geuit", schreef ze aan haar collega's.

Ik denk dat in dit tekstfragment de visie van Marjan Rintel objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Indirecte rede

Stelling 1

Ik vind deze tekst betrouwbaar

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Toelichting:

Stelling 2

De spoorbeheerder schrijft dat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, daarom kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden. Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaat ProRail niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit.

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van de spoorbeheerder zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 3

ProRail schrijft op hun eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen zij jongeren wakker schudden en hebben ze gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden.

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht van ProRail zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 4

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. Aan haar collega's schreef ze dat ProRail met deze campagne geen oog heeft voor hun machinisten en hoofdconducteurs. Ze heeft aan de directie van ProRail hun verbazing, ongenoegen en afschuw geuit.

Ik denk dat in dit tekstfragment de visie van Marjan Rintel zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Stelling 5

De spoorbeheerder schrijft dat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, daarom kan ProRail de campagne in deze impactvolle vorm afronden. Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaat ProRail niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit.

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van de spoorbeheerder objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 6

ProRail schrijft op hun eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen zij jongeren wakker schudden en hebben ze gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden.

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht van ProRail objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 7

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. Aan haar collega's schreef ze dat ProRail met deze campagne geen oog heeft voor hun machinisten en hoofdconducteurs. Ze heeft aan de directie van ProRail haar verbazing, ongenoegen en afschuw geuit.

Ik denk dat in dit tekstfragment de visie van Marjan Rintel objectief wordt weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Vraag 1

De spoorbeheerder schrijft dat de campagneboodschap door alle reacties al enorm veel jongeren heeft bereikt binnen korte tijd, daarom kan ProRail de campagne in deze

impactvolle vorm afronden. Aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs gaat ProRail niet voorbij. Dankzij de discussies leeft het onderwerp misschien wel meer dan ooit.

Volgens wie gaat ProRail niet voorbij aan de gevoelens van nabestaanden, machinisten en conducteurs?

Volgens

- a. ProRail
- b. de auteur
- c. iemand anders nl

Eventueel toelichting

Vraag 2

ProRail schrijft op hun eigen website zich bewust te zijn van de heftigheid van de campagne. Het aantal dodelijke ongelukken op en rond het spoor door onoplettendheid stijgt. Daarom willen zij jongeren wakker schudden en hebben ze gekozen voor een impactvolle en realistische benadering, bedoeld om levens te redden.

Volgens wie is de benadering van ProRail impactvol en realistisch?

Volgens

- a. ProRail
- b. de auteur
- c. jongeren
- d. iemand anders nl

Eventueel toelichting

Vraag 3

Ook NS-directeur Marjan Rintel was niet te spreken over de campagne. Aan haar collega's schreef ze dat ProRail met deze campagne geen oog heeft voor hun machinisten en hoofdconducteurs. Ze heeft aan de directie van ProRail haar verbazing, ongenoegen en afschuw geuit.

Volgens wie heeft Marjan Rintel haar ongenoegen geuit?

Volgens

- a. Marjan Rintel
- b. de auteur
- c. de directie van ProRail
- d. iemand anders nl

Eventueel toelichting

IV. Utrecht

Directe rede

Stelling 1

Ik vind deze tekst betrouwbaar

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Toelichting:

Stelling 2

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei: "Ik heb niets meer te verliezen. Ik ga naar de moskee."

Ik denk dat in dit tekstfragment het Facebookbericht zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 3

"Agenten zagen op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Omstanders zeiden dat ze even daarvoor beschoten was", zegt politiechef Liesbeth Maas. "Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht."

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van politiechef Liesbeth Maas zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 4

"Achteraf had de livestream niets met het incident te maken. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval", zegt een van de Utrechtse politiechefs in het AD.

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht uit het AD zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Stelling 5

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei: "Ik heb niets meer te verliezen. Ik ga naar de moskee."

Ik denk dat in dit tekstfragment het Facebookbericht zo objectief mogelijk is weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 6

"Agenten zagen op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Omstanders zeiden dat ze even daarvoor beschoten was", zegt politiechef

Liesbeth Maas. "Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht."

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van politiechef Liesbeth Maas objectief is weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 7

"Achteraf had de livestream niets met het incident te maken. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval", zegt een van de Utrechtse politiechefs in het AD.

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht uit het AD objectief is weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Indirecte rede

Stelling 1

Ik vind deze tekst betrouwbaar

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Toelichting:

Stelling 2

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei dat hij niets meer te verliezen had en naar de moskee zou gaan.

Ik denk dat in dit tekstfragment het Facebookbericht zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 3

Zo zagen agenten op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Volgens politiechef Liesbeth Maas vertelden omstanders dat ze even daarvoor beschoten was. Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht.

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van politiechef Liesbeth Maas zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 4

Een van de Utrechtse politiechefs zegt in het AD dat de livestream achteraf niets met het incident te maken had. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval.

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht uit het AD zo letterlijk mogelijk is weergegeven.

Stelling 5

Toen op 18 maart in een tram op het 24 Oktoberplein mensen werden neergeschoten, kwam vrijwel op hetzelfde moment een melding binnen over een livestream op Facebook waarin iemand zei dat hij niets meer te verliezen had en naar de moskee zou gaan.

Ik denk dat in dit tekstfragment het Facebookbericht zo objectief mogelijk is weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 6

Zo zagen agenten op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Volgens politiechef Liesbeth Maas vertelden omstanders dat ze even daarvoor beschoten was. Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht.

Ik denk dat in dit tekstfragment de reactie van politiechef Liesbeth Maas objectief is weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Stelling 7

Een van de Utrechtse politiechefs zegt in het AD dat de livestream achteraf niets met het incident te maken had. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval.

Ik denk dat in dit tekstfragment het bericht uit het AD objectief is weergegeven, zonder dat de interpretaties van de schrijver van invloed zijn geweest.

Oneens 1 2 3 4 5 6 7 Eens

Vraag 1

Zo zagen agenten op een kilometer afstand van het 24 Oktoberplein een gewonde vrouw in een auto. Volgens politiechef Liesbeth Maas vertelden omstanders dat ze even daarvoor beschoten was. Dan lijkt het of de schutter een heel traject heeft afgelegd. Maar de vrouw was in de tram op het 24 Oktoberplein gewond geraakt en door een omstander in veiligheid gebracht.

Volgens wie leek het of de schutter een heel traject had afgelegd?

Volgens

- a. de agenten
- b. politiechef Liesbeth Maas
- c. de auteur
- d. omstanders

e. iemand anders nl
Eventueel toelichting

Vraag 2

Een van de Utrechtse politiechefs zegt in het AD dat de livestream achteraf niets met het incident te maken had. Die bleek van een verwarde persoon in het noorden van het land te komen. Het was puur toeval.

Volgens wie was het puur toeval?

Volgens

- a. Utrechtse Politiechefs
- b. het AD
- c. de auteur
- d. iemand anders nl

Eventueel toelichting

C. Codeboek

Kwantitatief - Stellingen

1 = oneens

7 = eens

Kwalitatief - Toelichting betrouwbaarheid

1 = verwijzen naar bronnen in de tekst

2 = ingaan op de inhoud van het artikel

3 = anders (zoals meningen en feiten, en herkenning uit het nieuws)

Kwalitatief - Toelichting toeschrijvingsvragen

1 = aangeven dat er onduidelijkheid bestaat

2 = invloed van de auteur benoemen

3 = anders

4 = geen toelichting

D. Beoordelingsformulier

Beoordelingsformulier Eindwerkstuk/scriptie

STUDENT
Naam:
Studentnummer:
Opleiding/programma:
ECTS:
Titel eindwerkstuk/scriptie:
Inleverdatum:
EERSTE BEOORDELAAR
Naam:
Departement:
TWEEDE BEOORDELAAR (niet betrokken bij begeleiding)
Naam:
Departement:
INGEVULD DOOR: ☐ Supervisor ☐ 2 nd Evaluator
Voorlopig cijfer: Definitief cijfer: (gezamenlijk bepaald door 1e en 2e beoordelaar)
Datum:

Formele randvoorwaarden

RANDVOORWAARDEN		Commentaar
Correct taalgebruik (zinsbouw, spelling, interpunctie)	☐ voldaan ☐ niet voldaan	
Inhoudsopgave en samenvatting	☐ voldaan ☐ niet voldaan	
Annotatie en literatuurlijst volgens de formele regels van het vakgebied	☐ voldaan ☐ niet voldaan	
Vormgeving en afwerking volgens de richtlijnen van de opleiding	☐ voldaan ☐ niet voldaan	

NB: Indien aan één van deze formele randvoorwaarden niet voldaan is, kan de begeleider/eerste beoordelaar besluiten het werkstuk niet inhoudelijk te beoordelen. De student krijgt een reparatiemogelijkheid. De grensbepaling voldaan/niet voldaan aan de randvoorwaarden ligt bij de opleiding (bijv. aantal taalfouten dat getolereerd wordt).

Inhoudelijk oordeel

De beoordelaar bepaalt in hoeverre het werkstuk of de scriptie aan de *inhoudelijke* randvoorwaarden voldoet. Daarvoor geldt dat voorwaarden **1 t/m 6** in elk geval **voldoende** moeten zijn. De onderbouwing van het eindoordeel volgt aan het einde van het formulier bij 'Onderbouwing van het eindoordeel'. Daar reflecteert de beoordelaar op de sterke en zwakke punten van het eindwerkstuk of de scriptie.

1. ONDERZOEKSVRAAG/VRAGEN	☐ onvoldoende	☐ voldoende
2. ACADEMISCHE INBEDDING/ RELEVANTIE	☐ onvoldoende	☐ voldoende
3. METHODE	☐ onvoldoende	☐ voldoende
4. ANALYSE	☐ onvoldoende	☐ voldoende
5. CONCLUSIES/DISCUSSIE	☐ onvoldoende	☐ voldoende
6. BRONGEBRUIK/VERWIJZINGEN	☐ onvoldoende	☐ voldoende
7. STRUCTUUR VAN HET BETOOG	☐ onvoldoende	☐ voldoende
8. LEESBAARHEID EN STIJL	☐ onvoldoende	☐ voldoende
9. ZELFSTANDIGHEID (naar oordeel van begeleider)	☐ onvoldoende	☐ voldoende

Onderbouwing van het cijfer

Geef een onderbouwing van het cijfer door te reflecteren op de sterke en zwakke kanten van het werkstuk of de scriptie. Besteed daarbij – *waar dat zinvol en mogelijk is* - aandacht aan de criteria die genoemd zijn bij de inhoudelijke randvoorwaarden.

ONDERBOUWING

NB: Bij de onderbouwing van eindcijfer kan desgewenst gebruik gemaakt worden van de volgende beoordelingsvragen:

- (1) Onderzoeksvraag/vragen: zijn de onderzoeksvragen helder geformuleerd? Zijn de deelvragen logisch afgeleid van de hoofdvraag? Is het onderzoek afgebakend en is deze afbakening onderbouwd?*
- (2) Academische inbedding: wordt de wetenschappelijke relevantie van het onderzoek duidelijk gemaakt? Is de gebruikte literatuur relevant, representatief en van voldoende wetenschappelijke kwaliteit? Wordt de literatuur adequaat en kritisch besproken? Sluiten de gekozen theorieën en/of analytische concepten aan bij de onderzoeksvraag? Zijn de centrale concepten/termen duidelijk gedefinieerd?*
- (3) Methode: is de keuze voor de onderzoeksmethode voldoende verantwoord? Zijn de gebruikte onderzoeksmethoden adequaat om de probleemstelling te beantwoorden? Worden zij op de juiste manier ingezet? Wordt de wijze van gegevensverzameling zorgvuldig beschreven en verantwoord?*
- (4) Analyse: wordt de vakkennis voldoende en adequaat ingezet? Is er een goede balans tussen beschrijving en analyse? Is er voldoende terugkoppeling tussen de eigen (empirische) onderzoekresultaten en de literatuur/theorie?*
- (5) Conclusie/discussie: wordt in de conclusie een antwoord gegeven op de onderzoeksvragen? Overstijgt de conclusie het niveau van een samenvatting? Wordt er kritisch gereflecteerd op de eigen aanpak? Worden er suggesties gedaan voor verder onderzoek?*
- (6) Brongebruik: wordt het onderscheid tussen eigen analyse en de analyse van anderen duidelijk aangegeven? Is de bronvermelding adequaat en zorgvuldig? Worden citaten juist ingezet? Wordt er kritisch omgegaan met de literatuur en andere bronnen?*
- (7) Structuur van het betoog: wordt de informatie in een logische volgorde gepresenteerd (bijvoorbeeld: inleiding/theoretisch kader, vraagstelling, methode, resultaten, discussie)? Leesbaarheid en stijl: is er een duidelijke hoofdstuk- en alinea-indeling? Is de argumentatie helder en coherent? Zijn paragrafen en alinea's coherent en inhoudelijk goed afgebakend? Is het verslag leesbaar en begrijpelijk? Wordt de terminologie uit het vakgebied precies en specifiek gehanteerd?*
- (8) Zelfstandigheid: werd de feedback zorgvuldig verwerkt? Werden afspraken en deadlines gerespecteerd? Heeft de student veel hulp nodig gehad tijdens het traject? Zo ja, op welke punten (bijv. formulering van de onderzoeksvragen, inkadering in de literatuur, opbouw van het betoog, taalgebruik.)*